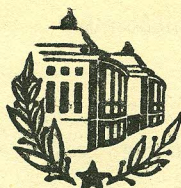

1955

EESTI NSV
AKADEEMILINE
BALLETI-

RIIKLIK
OOPERI- JA
TEATER

„ESTONIA“

„Käsikäes“

ENSV rahvakunstniku GUSTAV ERNESAKSA koomiline ooper
3-es vaatuses

Tekst: ENSV teeneline kunstitegelane PAUL RUMMO ja
KERSTI MERILAAS

Lavastaja: ENSV teeneline kunstnik KAAREL IRD	Dirigent: VALLO JARVI
Lavakujundus: ENSV teeneline kunstitegelane VOLDEMAR HAAS	Koormeister: IRA TRILLJÄRV
Kostüümikujundus: LEIDA KLAUS	Kontsertmeistrid: TEKLA KOHA ja RAIVO KURSK
Tantsude seade: HELMİ TOHVEIMAN	Näitejuhi assistent: HELENA NEMIROVITS-DANTSENKO

Osalised:

Mihkel, Vanavere kolhoosi esimees . . .	ENSV teen. kunstnik AARO PÄRN OTT RAUKAS
Tiiu, tema tütar, kolhoosi aiandusbrigadiir	ENSV teen. kunstnik META KODANIPORK SILVIA URB
Mari, «Ühispere» kolhoosi esimees . . .	ENSV rahvakunstnik OLGA LUND LINDA SELLISTEMAGI
Toomas, elektri-insener	ENSV teen. kunstnik GEORG OTS ENSV teen. kunstnik VOOTELE VEIKAT
Andres, tehase ametiühingu komitee esimees	ENNO EESMAA ANTS AASMA

Kolhoositaat, «Vanavere» kolhoosnik	ENSV teen. kunstnik KARL OTS HEINO OTTO
Prill, rajooni agronoom	ENSV rahvakunstnik MARTIN TARAS
Vooster, vabakutseline, endine veskiomanik	ARTUR LINNAMAGI AUGUST SEPP
Madleen	{ ENSV teen. kunstnik INGE PÖDER IRINA KASK
Alfredo	

Kolhoosnikud, linnarahvas
Tegevusaeg: Eesti kolhoosielu esimestel aastatel.
Orkestrisolistid: HUGO SCHÜTS (viul)
MARTIN LEVALD (cello)
Etenduse juht: JAAK RANDVA

I v a a t u s

Vainunurk vanast vesiveskist ümberehitatava kolhoosidevahelise hüdroelektrijaama juures. Kevadine laupäevaõhtu. Tulevad Mari ja Toomas. Mari hüüab jõe ääres askeldavaid kolhoosi lapsi koju. Lapsed ümbritsevad hullates ja lauldes Tooma, kes jutustab neile elektrist, mis peagi valgustab nende küla. Kui lapsed koos Tooma ja Mariga lahkuvad, tuleb Tiiu. Ta süda pakitseb ööbikulaulust, valgetest öödest ja kahtlustest, kas Toomas neid tundeid sama tõsiselt võtab... Tiiu kahtlust süvendab möödaminev Prill, kes tütarlapse tähelepanu juhib Mari ja Tooma sõprusele.

Tiiu on õnnetu. Ruttab kohale kohtamisele hiljaksjäänud Toomas. Tema naljatlev veenmine, et ta neiu südame küljes «takjana ripub», suudab Tiiu hetkeks leebima panna, kuid peagi tõstavad kahtlused jällegi pead. Kui Toomas Mari tublidust kiitma hakkab, jookseb Tiiu noormeest kahekeelsuses süüdistades ära.

Ühispere rahvas tuleb laupäevaõhtut veetma. Tantsitakse, tehakse ringmängu.

Väsinult ning murelikult jõuavad kohale töölt tulevad Vanavere mehed. Naabrite heast tujust nakatub nüüd ka Mihkel ja talle meenuvad oma noorepõlve laupäevalustid. Ta jutustab neist mälestustest, kuid siis meenuvad talle raskused oma igapäevases töös ja ta ütleb, et «llu ei panda padaje» ning et «elu elada — see on tükk tõsist tööd». Mari küsib, miks Mihkel elektrijaama tammi ehitusele enam tööjõudu ei anna. Mihkel püüab end õigustada kevadiste põllutöödega, mis tema kolhoosis on maha jäänud, kui ka traktorijaama lohaka tööga, mistõttu hästi on tehtud ainult see, mis «oma kondirammuga on tehtud». Neid Mihkli seisukohti püüab kaitsta ka Prill. Alles siis kui vaidlusse segavad Toomas ja kolhoositaat, annab Mihkel ebamäärase lubaduse kaasa aidata. Mõlemad esimehed lahkuvad ja rahvas hakkab laiali minema, lootes et homme päev on tänasest targem. Ainult noori ei häiri esialgu naabrite vahel tekkinud arusaamatused. Minnakse käsikäes suveöös läbi metsa, läbi kastes karjamaa...

Südasuvised pühapäeva päikesepaisteline hommik rajoonlinna laadaplatsil.

Laadale saabub Vanavere rahvas, kellel tee peal on autoga viperusi olnud ja kes seetõttu on hilinenud. Neid võtavad vastu Ühispere rahvas, Toomas ja Mari. Viimane on heas tujus, kuna tema kaup läheb laadal hästi. Prill ruttab ka omalt poolt Marit kiitma, mitte unustades Toomale vihjates ka Tiiu südamele pipart puistamast. Mari lükkab alul ümber «külajutu-vokkide keerutamise» sellest, nagu oleks ta muutunud suureliseks ning kiitlejaks, kuid satub siis ise hoogu ja loendab paljusõnaliselt ning enesega rahulolevalt kõik oma teened Ühispere esirinda viimisel.

Tuleb Andres tehase noorte brigaadiga. Neid huvitab, millal nad saavad oma šefikohuseid elektriijaama monteerimisel täitma minna. Kuid kuulevad Toomalt, et polegi midagi monteerida: töö jälle seisab! Andres häbistab Marit kui elektriijaama mõtte algatajat. Mari solvub ja heidab ette Mihklile, et see küll ise ka elektrit tahab, kuid elektriijaama ehitada ei aita. Mihkel loendab kõik tööd, mis tema kolhoosis on veel laokil ja süüdistab Marit, et see oma libeda keelega on sundinud teda kiirustama elektriijaama ehitamisega, millega tema arvates veel mõni aasta aega oleks olnud. Seejuures rõhutab Mihkel, et kuna veski, mida elektriijaamaks ehitatakse, asub tema kolhoosi maa peal, siis on tema selle üle küll rohkem peremees kui Mari. Mari naerab Mihkli peremeheõiguse välja ja ütleb, et Mihkli oodatatahtmine pole midagi muud kui hirm uue ees, kuna tema kui endise keskmiku kuue all peitub ikkagi veel vana üksiktalupoeglik-kulakuhing. See etteheide ajab Mihkli marru ja ta tormab minema. Lahkub ka Tiiu, heites Marile ette isa solvamist. Toomas ja Andres püüavad küll Marit rahustada, kuid see ei võta neid kuuldagi ja lahkub. Toomas ja Andres tõttavad tülitsejatele järele, et neid üles otsida ja küsimust lahendada.

Kolhoositaat koos noortega esitab lugulaulu elektriijaama ehitamisel tekkinud raskustest, kolhoosi esimeeste vahelistest tülidest, šeffide abist, mille nad lõpetavad nõudmisega, et esimehed peavad lõpetama oma isiklikuks muutunud tülid.

Toomas püüab Tiiuga lepitust sobitada ja saavutab Tiiu lubaduse isa veenmiseks, et see ümber mõtleks ja elektriijaama ehitustöid jätkama asuks, kuid isiklikkudes suhetes Toomaga jääb ta jonnakalt leppimatuks. Toomas jääb üksi ja kaebab tänapäeva neidude üle, kes on isekad ja uhked.

Lava muutub. Ollekioski vaikselt tagahoovis napsitavad Prill ja Vooster. Prill on rõõmus, et kolhoosirahvas omavahel tülli on läinud. Vooster on selles suhtes pessimist ja ei usu, et tüli kaua kestab. Prill julgustab teda, soovitades «oodata ja loota» aega, millal jälle on nende omad kõik «mõisad ja majad». Meenutatakse endiseid «häid aegu», Prilli ja Voosteriga ühinevad samasuguseid endiseid aegu tagasiigatsesid «artistid». Silmates mööduvat Mihklit, kutsub Prill ta kohe oma seltskonda. Mihkel kurdab oma kurba saatust, sest kui vanasti teda narriti kui kehva meest, kellel «setukas oli saani ees», siis nüüd söimatakse teda kui kulakut, kellel «täkud hirnuvad vankri ees» Prill ja seltskond püüavad Mihklit lohutada viina ja «hea sõnaga». Siis aga tuleb Tiiu ja viib isa ära. Selle peale lahkub ka ülejäänud seltskond ja tulevad Toomas, Mari ja Andres. Toomas süüdistab Marit, et see nähes naabri raskusi, pole teda aidanud. Mari omalt poolt vastab etteheitega

Andresele, et see Mihkli kolhoosi šefina samuti pole midagi teinud. Stseen lõpeb sellega, et Mari lubab Mihkliga ise «toime tulla».

Lava muutub. Laadaplatsi läheduses poris lööb rahvas tantsu ja laulu. Tulevad Mihkel ja Tiiu. Mihkel on Tiiu sunnil otsustanud järele anda ja elektriijaama ehitamise tõsiselt käsile võtta, muidugi «kui aga rahvas seda tahab». Kuid et Mari jälle tema «selgeid sõnu kõveraks keerata ei saaks», on ta nüüd need sõnad kirja pannud. Isiklikult jääb ta muidugi oma endisele kahtlevale seisukohale. Kolhoositaat loeb Mihkli kirja ette. Rahvas on Mihklis toimunud pöörde üle rõõmus. Rõõmustab ka Mari ja pakub Mihklile lepituseks kätt. Kuid Mihkel on solvunud ja ei lepi Mariga. Tekib suur tüli ja õiendamine, mille lõpetab Toomas koos rahvaga. Mari pakub Mihklile veel kord lepitust, kuid Mihkel jääb «kindlaks» ja lahkub. Vaatus lõpeb kooriga, milles rahvas naerab Mihkli eesti jonnini.

III vaatus

Sügisene õhtupoolik valminud elektriijaama juures.

Tiiu ja Toomas on teineteisega ühise keele leidnud ja unistavad õnnelikust tulevikust. Kahe kolhoosi rahvas teevad käsikäes viimaseid korrastustöid ehituse juures ja lähevad siis koju piduriidesse panema. Mihkel on mõnusas meeleolus: jaam on valmis, saak on põllult koristatud, rahvas kiidab oma esimeest . . . Kuid nähes lähenevat Mari tõmbub ta jälle turri. Mari alul naljatlevate, kuid pärast tõsiste südamlike sõnade mõjul hakkab Mihkel pikkamisi leebemaks muutuma, kuid siis saabub Andres ja Mari ning Mihkli vaheline jutt jääb lõpetamata. Jäädes Mariga kahekesi ütleb Andres, et Mihklit «pole meest ega ka esimeest», kuid nüüd astub Mihklit kaitsema Mari, öeldes et kuigi «Mihklil läheb aega atra seada, on tema vagu sügav ja sirge. Andres ise on ainult lobiseja — on «kerge»».

Tulevad Prill ja Vooster. Voosteri «süda pole rahu andnud» ja ta on tulnud, et kas või «nurga tagant» vaadata, mis tema veskist on saanud. Prillile ei meeldi, et neid võidakse koos näha. Kuuldes kellegi lähenemist, poevad nad peitu.

Tuleb Mihkel, Mari südamlikud sõnad on teda mõtlema pannud. Ta mõistab kogu oma senise käitumise rumalust ja kardab, et rahvas teda seljataga sellepärast naerab. Vooster ja Prill, mõistmata Mihkli mure tõelist põhjust, tõttavad teda jälle lohutama, pakkudes võimalust Mihklil oma «mured» pudelisse mahutada. Mihkel ei võta viina vastu. Kui aga Prill soovitab ka Mihklil «oodata ja loota» neid paremaid aegu, mida ta ise ootab ja loodab, siis plahvatab Mihkli meelehärm vihaks: ta mõistab, et jonnakas hirm uue eest oleks ta peaaegu viinud rahvavaenlaste sõiduvette.

Mihkel tuuseldab Prilli armetult. Rahvas jookseb kisa peale kohale. Vooster põgeneb. Mihkel lahkub protesteerides.

Mihkel talub rasket süütunnet, et «kulakki ta poole vahtis, sõbra-meheks teha tahtis». Teised lohutavad teda, «targaks ei saa ühe õõga». Nüüd on Mihkel valmis Mariga lõplikult leppima.

Kogunetakse hüdro-elektriijaama avamiseks, mis muutub kõiki haaravaks lõbusaks peoks.